

liberalni levici. To je tudi mogoče. Dvomimo pa, da bi to bilo posebno umno. Avstrijski Nemci so precej prevzetni in njih prevzetnost je gotovo le izrasla po teh izjavah ministerskega predsednika. O kaki spravi na podlagi narodne enakopravnosti še nikdar niso ničesa hoteli storiti, tem manj bodo tudi sedaj, ko je grof Badeni njim v spomin poklical njih nemško kulturo, svetečo drugim avstrijskim narodom. Pri njih je vzbudil s tem nade, katerih mu ne bode moč zadovoljiti, ako ne bode hotel od sebe odbacniti nenemških narodnostij. Morda ne bode dolgo, da se bode grof Badeni še kesal, da se je bil toliko zavzel za nemško kulturo. To je bilo tem manj umestno, ker se posebno sedaj ni bilo bati, da bi zedinjena levica se upala delati vladi posebne ovire, a sedaj se pa Nemci utegnejo organizovati in bode ministerski predsednik imel še ž njimi dovolj sitnosti.

Grof Taaffe je tudi vedno imel take ozire na Nemce, a konec njegovi politiki je bil, da so mu levičarji čez glavo zrasli in je zaradi svoje neodločne politike zgubil zaupanje skoro vseh strank in naposled moral odstopiti.

Dolgoletno vladanje grofa Taaffeja se nikakor ne more posebno plodovito imenovati. In le to koketiranje z nemštvom je temu krivo. Jednaka osoda utegne doleteti Badenija.

Kake končne sodbe o vladi še danes ne moremo izreči, počakati hočemo, da jo bomo videli pri delu. Veselilo bode nas, če bode boljša, nego se sedaj nadajamo. Z velikimi upi so bili nenemški narodi pozdravili grofa Taaffeja, a večina teh upov se ni izpolnila. Badenija niso vsprejeli s takimi nadami, zato bodo pa morda pozneje ž njim bolj zadovoljni.

Grof Badeni in narodna enakopravnost.

Nobena stranka brezpogojno ne zaupa novi vladi. To se je pokazalo v dolgi debati, ki se je bila začela o vladnem programu. Skoro nobeden govornikov ni ugovarjal vladnemu programu, večina je bila ž njim jako zadovoljna, a vsak je dal razumeti, da se z vladnim programom vjema le v slučaj, ako se bode izvajal v tem smislu, kakor njegova stranka želi. Stališče Slovencev je pojasnil dr. Ferjančič in navel naše slovenske težnje, ki se vse dajo izvesti v sedanjih državnopravnih mejah, in katerih izvrševanja ne ovirajo denarne težave in so tudi popolnoma primerne razvoju slovenskega naroda.

Grofu Badeniju se je zdelo, ko je videl, da se njegove besede različno tolmačijo, v seji v ponedeljek dati nova pojasnila. Rekel je, „da ne trdi, da bi bil vladni program popolno neizpremenljiv. Sicer mora hvaležno pripoznati, da se je že od drugih zborničnih stranij čulo mnogo vspodbudnih besedij, akoravno se je iz njih zamoglo zajemati samo pogojno zaupanje. Govornik seveda ne more preklicati tega, kar je govoril, in tega tudi ne more dovoliti tem manj, ker se je izrecno izjavil proti vsakemu ugovoru. On je vedno mislil, in v tej misli ga je potr-

dila tudi zadnja debata v zbornici, da je namreč v interesu zbornice, kakor tudi vseh zastopanih narodov, ako se poskuša, zasledovati po ministerskem predsedniku označeno pot. Po govornikovem prepričanju ni močna, na nobeno stranko navezana vlada prav nič nevarna za parlament, marveč je nasprotno porok za njegovo moč in njegov ugled, to pa zato, ker je uspeh jednega faktorja odvisen od posredovanja in pomoči drugih. Vsled tega ne more najti govornik v svojih besedah nobenega parlamentu škodljivega načela, marveč upa, da se bodo prav gotovo pokazale zgorej omenjene posledice, namreč moč zbornice, ako bode vlada rešila svoje naloge. Zbornica ima do konca postavodajalne perijode dovolj časa, da dokaže s povoljnim patrijotičnim sodelovanjem za to potrebno popolno zmožnost. S tem bodo ob veljavo vsi pomiselki, ki so se poslednje dni pojavili v tej zbornici.

Ako bode pa visoka zbornica rešila gotova vprašanja v označeni smeri z objektivnostjo, prijaznostjo in pravičnostjo in s tem pokazala svojo polno moč in bode delala na to, da se za državo in vse ljudske slojeve ugodno rešijo nujna gospodarska vprašanja, tedaj bode gotovo ta uspeh plodonosno vplival na razmerje med ljudskimi zastopniki in ljudstvom samim. Ako bode visoka zbornica hotela, postopati po vladi označeni smeri lojalno in brez prevzetnosti, tedaj se bode vedno manj moglo govoriti o kaki oholosti, preziranju parlamentarizma ali celo o protektoratu nad strankami.

Proti vladi, ki je popolno jasno označila svoje misli glede na narodnosti v smislu državnih osnovnih zakonov in si je za svoje geslo izvolila pravičnost, torej nasproti taki vladi so nemogoča očitavanja, češ, da prezira kak narod ali, da se ne ozira na enakopravnost vseh narodov.

Svojo nalogo smo pričeli resno in premišljeno, na lastne koristi se ne oziramo. Svojih dolžnostij nimamo samo pred očmi, ampak so nam usajene tudi globoko v srca (pohvala), in zato nas pri izpolnjevanju teh dolžnostij ne bodo ovirale nobene teoretične razprave. Mi bomo marveč srčno in energično korakali svojo pot z dobro vestjo, trdno vero in voljo, in, ker je naš cilj jasen in določen, in se bomo do tega cilja posluževali le ravne poti, bomo tudi vsled tega s popolnim prepričanjem ostali pri naših idejah, katere sem si vam usojal pojasniti tu v zbornici pred tremi dnevi.

Ako se mi giblremo le v splošnosti, ne bomo mogli storiti nič posebnega. Prosim vas, verujte mi, da se bomo veliko bolj približali, ako zapustimo abstraktno polje in splošne nazore in nas bode vodilo življenje, njegove potrebe, živa politika in potrebščine. Vkljub raznim strankarskim geslom želim in upam, da se zedinimo na polji konkretnega dela.“

Nas Slovence zanima posebno odstavek, ki se tiče narodne enakopravnosti. Če se bode ministerski predsednik zares držal državnih osnovnih zakonov, mi Slovenci moremo biti ž njim le zadovoljni. Narodna stranka ne

goji teženj, ki bi se ne dala izvesti v mejah sedanjih osnovnih zakonov.

Te ministrove besede pa pri Nemcih niso vzbudile zadovoljnosti. Grof Badeni utegne v kratkem zadeti pri liberalcih na upor, ako bode hotel izvesti kar je obljubil. Veliko se govori o odločnosti novega ministerskega predsednika, in te odločnosti mu bode treba, ako bode hotel izvesti, kar je obljubil. Zares železne roke mu bode treba zato.

Grof Taaffe je tudi obetal narodno enakopravnost, a je imel premalo odločnosti in dobre volje, da bi jo izvel. Upamo, da bode grof Badeni v tem oziru pokazal več odločnosti. Manj če se bode oziral na upor Nemcev, tem lažje bode izhajal. Liberalna stranka se mu ravno ne bode upala upirati, ako bode se z vso odločnostjo opiral na ustavo, ker hoče biti varuhinja ustave. Seveda nemških nacijonalcev ne bode Badeni pridobil nikdar za svoj program, a mislimo, da nanje ne računa.

Čehi se že trideset let branijo priznati centralno ustavo. Priznali niso Schmerlingove ustave, in tudi ne priznavajo sedanje. Vedno zahtevajo obnovljenje češkega prava. Po našem mnenju pa tudi ni nemogoče češkega naroda in zastopnikov njegovih pridobiti za ustavo. Dosedaj le še nobena vlada ni porabila vseh sredstev, da jih pridobi za ustavo. Da se je ustava primrzila nekaterim narodnostim, je krivo jedino to, ker se je skušalo porabljanje le za utrjenje nemškega prvenstva. Ko bi bila z Dunaja vedno razprostirala se le pravičnost do vseh narodnostij, in ne bi bile razne vlade delale le za ponemčevanje, bi razni avstrijski narodi, zlasti Čehi se ne bili tako odtujili temu avstrijskemu središču.

Ko bi se bila ustava zares popolnoma izvela, bi vsi narodi spoznali, da je jim v korist in federalistične težnje bodo polagoma izginile. Če bodo Čehi videli, da jih sedanja ustava nikakor ne stavi na nižjo stopinjo, kakor Nemce, pa se bodo z ustavo sprijaznili.

Upamo, da bode grof Badeni v tem oziru popravil, kar so prejšnje vlade zamudile in, da tako za ustavo pridobi vse avstrijske narode in si tako zagotovi slavno ime v zgodovini avstrijskega parlamentarizma.

Politični pregled.

Shod v Hodišah na Koroškem se je dobro dovršil. Udeležba sicer ni bila preobilna, morda je bilo vseh vkup kakih 80—100 moških, večidel posestnikov, ki so bili, kakor se je na obrazih bralo, vsi vneti za našo stvar. Zborovanje je vodil podpredsednik g. Legat. Ko je zborovalce srčno pozdravil, dal je besedo g. Kandutu. Tisti je temeljito in lahko umljivo dokazoval potrebo slovenskih šol na Koroškem. Potem je z mnogimi šaljivimi prilikami in opazkami risal sedanji politični položaj in napore raznih strank. Za njim je g. urednik Haderlap bičal krivični volilni red in liberalno postavodajstvo, kakor so na pr. lovska, gozdna, domovinska, šolska postava, uravnava valute (zlata veljava) itd. Obžaloval je, da so liberalci vsako slabo postavo hitro sklenili, dobre postave pa zavlekli ali pa čisto zabranili, kakor na pr. Falkenhaynove predloge o kmetijskih zadrugah in rentnih domovih. Č. g. vikar Podgore je kazal na mnoge rané v našem socialnem

životu, kakor je na primer oderuštvo v podobi obrestij, na državne, deželne in kmetske dolgove itd. Spodbujal je kmetovalce k slogi in pametnemu napredku pri gospodarstvu. Zavrnil je odločno obrekovanje nasprotnikov, češ, da hoče naša stranka spet tlako upeljati, rekši: „mi ne bomo upeljali tlako, liberalci so jo vam pa že davno naložili, saj morate celo leto za druge ljudi delati“. Zdaj je poprijel za besedo še g. Legat in kazal na razliko, kako država skrbi za gospode in kako za revno ljudstvo; prosti vojak, ki so ga v vojski pohabili, ali star onemogel delavec ne dobi toliko, da bi se mogel do sitega najesti; kdor je bil pa par mesecev minister, dobi 4000 gld. letne pokojnine in po vrhu še kako mastno službo, ki mu nese 15 000 do 20 000 gld. letne plače in je z malim trudom združena. Slednjič je govoril še domači kaplan č. g. Limpelj in zagovarjal duhovski stan zoper razne krivice in nasilstva, ki se mu delajo. Vesten duhovnik se mora v politiko mešati, če vidi, da se revnemu ljudstvu krivica godi. Ako se reče, naj duhovnik v cerkvi ostane, potem naj tudi advokati, notarji in uradniki ostanejo v svojih pisarnah, zdravnik pri bolnikih, kmet pri plugu, trgovec v svoji prodajalnici itd. Govorila se je še marsikatera napitnica in kotmirski pevci so zbrane kratkočasi s svojim lepim in ubranim petjem. Po triurnem zborovanju je tisto zaključil g. podpredsednik s slava- in živioklici na svitlega cesarja.

Propadanje zjedinjene levice — Da je leвица ob vse zaupanje na Štajerskem in Koroškem, sta pokazali dobro dve dopolnilni volitvi. V Celovci je bil izvoljen za poslanca nemškonarodni kandidat Dobernigg in proti liberalnemu mestnemu županu Poschu, v trgovski zbornici v Ljubnem pa liberallec Kruppelwieser le zaradi tega, ker je obljubil, da zjedinjeni levici ne pristopi. Potem takem je poslednji mandat za levičarje izgubljen. Pričakovati je pa, da še več družih poslancev nemški levici pokaže hrbet, zlasti na Češkem. Pri volitvah za deželni zbor pa so se že odločili nemški nacijonalci od liberalcev, izdali svoj volilni oklic in postavili svoje kandidate. Naposled pa še leвица zgublja upanje, da bi jej grof Badeni pomagal na noge, kajti ministerski predsednik se nobene stranke prav okleniti noče.

Delavci in volilna reforma. — V dan pred shodom državnega zbora so na Dunaji delavci imeli shod, na katerem so zahtevali občno volilno pravico. Govorniki na tem shodu pa niso nič posebnega zaupanja stavili v novo vlado. Badeni bode skušal vladati na Dunaji, kakor je vladal v Galiciji, a to najbrž dolgo ne bode šlo. Naposled se bode pa le morala popraviti krivica, ki se godi delavcem s tem, da nimajo volilne pravice. Drugi dan grof Badeni v svoji izjavi ni nič določnega povedal, kako si on misli volilno reformo. Pri debati, ki se je začela o vladni izjavi, so se govorniki izogibali tej glavni nalogi nove vlade. Videlo se je, da mnogim strankam volilna reforma ni prav pogodu in večina poslancev nič prav ne ve, kako bi se stvari lotili. Zato bodo menda vse prepustili vodstva vladi sami.

Župan dunajski. — V torek je bil voljen dr. Lueger za župana dunajskega. Takoj je izjavil, da volitev vsprejme. Naglašal je, da bode delal na to, da bodo na dunajskih šolah poučevali le učitelji nemškega rodu in krščanske vere. Če bode vlada predložila izvolitev dr. Luegerja v potrjenje cesarju, se ne ve. Nekateri konservativni poslanci so že bili pri grofu Badeniji in moledovali za Luegerjevo potrjenje. Novi ministerski predsednik pa jim baje ni nič gotovega obljubil. Zaradi tega je bila zavladala v konservativnem klubu velika nevolja in nekateri konservativni poslanci prete, da pojdejo v opozicijo, ako bi grof Badeni ne dobil potrjenja. Kmalu se bode pokazalo, če se bode dal grof Badeni prestrašiti. Nekaj povoda ima pač, da ga ne predloži v potrjenje, ker njegov govor, s katerim je naglašal, da morajo le možje nemškega rodu biti učitelji na Dunaji, se ne vjema popolnoma z določili državnih osnovnih zakonov. Sicer se pa v Avstriji